

KALAUZ

AZ EMBERBARÁTI OKTATÁS ÉS NEVELÉS TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület hivatalos közlönye.

A lap 1—3—5—7—9 számait

az egyesület tagjai tagsági díjuk fejében kapják.

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hó utolsó napján.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint 15 kr.
Egyes szám ára: . . . 25 kr.	Budapest, VIII. Röck Szilárd-u. 10.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Egyesületi közlemények — Siketnémák új intézete. *Schäffer Károly*. — Az anyanyelv sajtóságai a siketnémáknál. — *Heródek Károly*. — Hazai intézeteink és iskoláink. — Külföldi hírek. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Egyesületi közlemények.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító orsz. egyesület „Asylumának” szabályzat tervezete.

I.

Az Asylum célja és fenntartója.

1. §.

Az Asylum célja: hogy a székes-fővárosi s az intézetektől távol lakó, vagy a vidéki siketnémák, vakok, vagy hülyék nem, vallás és nemzetiségi különbség nélkül ingyenes, vagy olcsó elhelyezést nyerhessenek s itt gondos megfelelő ellátásban és felügyeletben részesüljenek.

Az Asylumot a testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító orsz. egyesület tartja fenn.

II.

Az Asylumba való felvétel feltételei.

2. §.

Az Asylumba való felvételért az egyesület igazgató-bizottságához kell fordulni kérvény útján, a mely kérvényhez

1. a felvételt kérő nevét, vallását, polgári-állását s vagyoni állapotát ;

2. A felveendő nevét, korát, vallását s esetleg tanulásban való előmenetelét igazoló okmányok csatolandók.

Az igazgató bizottság a kérvény s az okmányok alapján határoz a felvétel felett. Kedvezőtlen határozata a választmányhoz s illetve közgyűléshez fellebezhető.

3. §.

A felvett siketnémák, vakok vagy hülyék :

- a) ingyenesek ;
- b) féldíjt fizetők ;
- c) fizetők ;
- d) alapítványosok.

A féldíjtfizetők havi 10 frtot, a teljes fizetők havi 20 frtot tartoznak az egyesület pénztárába előleges havi részletekben befizetni. Ezen díj fejében kapják a lakást és ételmezést.

Az a) valamint a b) és c) alatt felsorolt elhelyezettek ruházatáról a szülők tartoznak gondoskodni, az alapítványt élvezők azonban ruhával is elláttatnak.

III.

Az Asylum jövedelmei s azok kezelése.

4. §.

Az Asylumot az egyesület tartván fenn, annak minden szükségletéről is az egyesület gondoskodik. Elfogad azonban az egyesület külön e célra is úgy pénzbeli, mint természetbeni adományokat is.

A pénzbeli adományokat az egyesület pénztárnoka kezeli.

A kizárólag ezen célra szánt adományok másra fel nem használhatók, az esetleges maradvány a következő évre viendő át, esetleg pedig önálló hajlék építése céljából tőkésítendő.

A természetbeni adományokat az Asylum gondnoka veszi át és kezeli. A természetben adott czikkek, esetleges feleslege eladható s a befolyt összeg más beszerzési, vagy háztartási czikk vételére fordítható. Az eladás csak az igazgató-bizottság jóváhagyásával foganatosítható.

A gondnok a befolyt természetbeni adományokról pontos jegyzéket vezet, az Asylum leltári tárgyaira felügyel s a szükséges háztartási, vagy berendezési tárgyakra beszerzéséről az igazgató-bizottság, sürgős esetekben az elnökség meghatalmazásával — gondoskodik.

A gondnok az Asylum gondozóját az elhelyezettek ellátását illetőleg a fennálló szabályzat értelmében — ellenőrzi s az igazgató-bizottságnak az Asylum vezetésére s gondozására vonatkozó határozatait végrehajtja. Az Asylum gondozója a gondnok utasításait tartozik követni.

IV.

Az elhelyezettek ellátása s közvetlen felügyelete.

5. §.

Az Asylumban elhelyezettek ellátásáról és gondozásáról az egyesület igazgató-bizottsága által felfogadott s illetőleg alkalmazott egyén, vagy család gondoskodik.

Az ellátás tekintetében az igazgató-bizottság által időközönként megállapított heti „Étrend“ (A) az ételek mennyiségét illetőleg pedig az „Élelmi szerek napi kiméréte“ (B) az irányadó.

Az Asylum gondozója köteles a gondjaira bízott gyermekekkel szeliden, atyai szigorral és szeretettel bánni a számukra meghatározott ételmennyiséget kiszolgáltató s felügyelni, hogy rendetlenséget ne kövessenek el.

Az élelmezés, világítás és fűtésről a gondozó gondoskodik; ezt illető kiadásai vagy természetben, vagy pedig a napi árfolyam szerint térítettnek meg; a tisztogatás és a főzéssel járó gondok fejében kapja a szabad lakást.

Az elhelyezettek mindegyike a megállapított házi és napi rendet (C) követi, ezeknek betartásáról az Asylum gondozója gondoskodik.

Betegség esetén a gyermek szülőihez szállíttatik, a vidékiek pedig a szülők költségén kórházban helyeztetnek el.

V.

A főfelügyelet gyakorlása.

7. §.

Az Asylum feletti főfelügyeletet az egyesület igazgató-bizottsága gyakorolja. Időközönként megállapítja az Asylum látogatásával megbízott egyesületi tagok névsorát s ezt az illetőkkel közli.

A megbízott tag, látogatása alkalmával nevét, a látogás napjait és esetleges észrevételeit az ezen célra szolgáló ellenőrző könyvbe bejegyzi. Az esetleg előforduló rendetlenségekről a gondnokot s illetőleg az igazgató-bizottságot haladéktalanul értesíti, hogy azok a megtorló s illetőleg orvosló intézkedéseket mihamarabb megtehessek.

Az ellenőrző könyv az igazgató-bizottsági gyűléseken bemutatandó. Kívánatos lévén, hogy a felügyelet teendőiben ne csak a kijelölt tagok vegyenek részt, az egyesület minden egyes tagja jogosult az Asylumot rendes időben meglátogatni s észrevételeit bejegyezni s illetőleg az elnökség tudomására juttatni.

VI.

Az Asylum felosztása.

8. §.

Ha az Asylum fenntartásával az egyesületre oly nagy teher hármanék, mely által az egyesület tulajdonképeni céljának megvalósításában akadályoztatnék, jogában áll az igazgató-bizottságnak s illetve közgyűlésnek azt beszüntetni.

Az elhelyezettek szülői az egyesülettel szemben csak az esetben léphetnek fel igényekkel, ha tápdijaikat megfizették s ennek fejében gyermekeik az ellátást még nem élvezték.

Az alapítványi helyeket élvező siketnémák, vakok, vagy hülyékről a kinevezés időtartama alatt az egyesület tartozik ez esetben is gondoskodni. A gondoskodás mikéntjére nézve az igazgató-bizottság határoz.

A) melléklet.

Heti-étrend.

Nap	Reggeli	Ozsonna	Ebéd	Vacsora
Hétfő	—	Egy adag kenyér	Gulyás leves, kenyér. Darás metélt	Bab főzelék pirlított zsemlyével
Kedd	3 dl. tej, zsemlye	„	Hus leves. Burgonya főzelék főtt hussal, kenyér.	Tarhonya
Szerda	„	„	Borsó leves Rizs vagy dara tejben	Párolt hus burgonyával, vagy pörkölt, kenyér
Csütörtök	„	„	Hus leves, Káposzta hussal, kenyér	Káposzta kalbászszal, kenyér
Péntek	„	„	Rántott leves Turós metélt	Vajas kenyér, sült burgonya
Szombat	„	„	Hus leves, Kelkáposzta, bab, borsó vagy lencse főzelék hussal, kenyér	—

B) melléklet.

Élelmi szerek napi kiméréte.

1 növendéknek	Kgr.	Liter	drb.
Kenyér	0.35	—	—
Tej	—	0.30	—
Zsemlye főzelékhez	—	—	$\frac{1}{4}$
„ reggelire	—	—	1
Marhahus	0.15	—	—
Liszt	0.15	—	—
„ rántáshoz	0.015	—	—
Tarhonya	0.15	—	—
Rizs	0.07	—	—
Zsír	0.04	—	—
Turó	0.10	—	—
Burgonya	0.30	—	—
„ levesbe	0.20	—	—
Dara, köles	0.15	—	—
Bab, borsó	—	0.10	—
Káposzta	—	0.10	—
Kalbász	—	—	1

C) Melléklet.

Napi rend.

- Reggel: 6—7 $\frac{1}{2}$ -ig felkelés, öltözködés, ágyvetés, mosakodás, házi tisztogatás stb.
- 7 $\frac{1}{2}$ —8 „ előkészülés az iskolába.
- 8— $\frac{1}{4}$ 9 „ reggelizés.
- $\frac{1}{4}$ 9—9 „ Iskolába menés.
- 9—2 „ Tanulás.
- 2— $\frac{3}{4}$ 3 „ Hazamenés.
- 3— $3\frac{1}{2}$ „ Ebédelés,
- 3 $\frac{1}{2}$ —4 $\frac{1}{2}$ „ Játászás, szaladgálás, evőeszközök rendbehozása stb.
- 4 $\frac{1}{2}$ —6 „ Tanulás, feladatok készítése.
- 6—7 „ Házfoglalkozás.
- 7—7 $\frac{1}{2}$ „ Vacsorálás.
- 7 $\frac{1}{2}$ —8 „ Szabad idő.
- 8—8 $\frac{1}{2}$ „ Czipő és ruha tisztítás.
- 8 $\frac{1}{2}$ —9 „ Ima, lefekvés.

Egyesületünk a következő kérelemmel járul a legközelebbi jövőben a nagy közönséghez.

Kérelem a siketnémák, vakok és hülyék érdekében.

A nyomort enyhíteni, a bánatos szívűeket vigasztalni, az éhezőknek alamizsnát nyújtani bizonyára nemes cselekedet, de mennyivel nemesebb ennél az, ha az emberiség legelhagyatottabb szerencsétleneinek: a siketnémáknak, vakoknak és hülyéknek szomorú és örömtelen életét segítjük elviselhetővé tenni, ha a némát beszélővé, a vakot kenyérkeresővé tehetjük s a tehetetlen hülyéknek szájába nyújthatjuk a falat kenyeret, a mely életét fenntarthatja.

Valjon ki volna olyan fásult szívű, hogy közönnyel tudná szemlélni a siketnémának esdően összetett kezét, megilletődés nélkül hallgatni a vaknak siránkozó szavát s szána-lom nélkül tekinteni a legszomorubb alakra, az élőhalott hülyére?!

Oh lehetetlen azt a nagy kétségbeesést leírni, mely a siketnéma értelmes szeméből, a vaknak sápadt arczából tükröződik, ha könyörgő mozdulatuk és szavuk nem talál visszhangra, s lehetetlen a szegény hülye egyén arczizmainak rángatozásait, a miket az éhség maró kínjai idéznek elő, hünen lefesteni.

És mennyi a nyomorultak száma! Csak a statisztika, mely pedig csak egy részét tünteti fel e szerencsétleneknek 19024 siketnémát, ugyanannyi vakot és 17,622 hülyét tüntet fel, de hány ily szerencsétlennek a létezését hallgatták el a szülők.

Ez a közel 60 ezer szerencsétlen embertársunk kér segítséget, kéri, hogy tegyük elviselhetővé számukra az életet, adjuk meg nekik a lehetőséget, hogy munkás egyénekké képezhessék magukat, vagy lássuk el őket tehetetlenségükben a legszükségesebb táplálékkal.

Ezeknek a szerencsétleneknek nevében kérjük mi is hazánk nemesszívű emberbarátaikat, hogy egyesüljenek velünk ez ügyefogyottak felsegélyezésére, lépjenek be egyesületünk tagjai közé s tegyék a szerény tagsági díj lerovásáról működésünket eredményessé.

A tagsági nyilatkozatoknak az egyesület titkári hivatalához (Budapest, VIII. ker., Röck-Szilárd-utca 10.) a díjárnak pedig Dr. Szabó József ügyvéd egyesületi pénztárnokhoz (Budapest, Erzsébet-körút 1.) való szives beküldését, kérve

Hazafiúi tisztelettel maradtunk

Budapest, 1896. december hó.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító orsz. egyesület nevében.

Az Asylumban elhelyezetteknek ez évben is örömteljessé óhajtjuk tenni a karácsony estét, ez okból a következő kérelmet bocsátotta ki az elnökség:

Kérelem a siketnémák karácsonyfája érdekében.

A szeretet ünnepén, a mikor még a legszegényebb sorsu egyén is ajándékkal lepi meg szeretteit, vannak szerencsétlenek, a kik sóvárogva nézik a karácsonyfa csillogó drágaságait s könnyes szemekkel gondolnak saját elhagyatottságukra. Ezek azok a mostoha sorsban levő siketnémák, a kiket egyesületünk vett védő szárnyai alá s a kiknek ez estén úgy szeretnénk örömet szerezni. Sajnos, hogy az anyagi eszközeink még arra is alig elégségesek, hogy nekik a legszükségesebb táplálékot és hajlékot nyújthassuk s boldoggá e napot csak úgy tehetjük számukra, ha a nemesszívű emberbarátok segítségünkre jönnek. Bizalommal fordulunk ezért a jótékony emberbarátokhoz, kérve, hogy akár pénzbeli, akár természetbeni (ruha, játék, élelmi szer stb.) ajándékokkal tegyék lehetővé szándékunk keresztülvitelét. A legcsekélyebb adományt is köszönettel fogadunk s ugy hivatalos közlönyünkben, valamint évi jelentésünkben is is nyilvánosan nyugtázzunk. A pénzbeli adományokat Dr. Szabó József ügyvéd s egyesületi pénztárnok (VII., Erzsébet-körut 1.) úrhoz, a természetbeni adományokat pedig Molnár Jánoshoz, Egyesületünk Asylumának gondozójához (VII., István-ut 27.) kérjük küldeni.

Kívánatra ez utóbbiak elszállításáról egyesületünk gondoskodik.

Szerencsétlen pártfogoltjainkat a jótékony emberbarátok könyörületességébe ajánlva

Hazafias tisztelettel maradtunk

Budapest, 1896. deczember hó.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító orsz. egyesület elnöksége:

Asylumunk számára az igazgató-bizottság határozata értelmében a karácsonyi ünnepek alkalmával adományok gyűjtését kezdtük meg. Az erre vonatkozó gyűjtő ívek a napokban küldetnek szét. Kérjük igen tisztelt tagtársainkat, hogy ismeretségük körében eme kiválóan jótékony cél érdekében ne sajnálják a fáradságot, gyűjtsenek a karácsonyfára ajándékokat. Ugy pénzbeli, mint természetbeni adományokat is elfogadunk. Előbbieket egyesületünk pénztárnokához Dr. Szabó József ügyvéd úrhoz, (I. Erzsébet-körut 1.) utóbbiakat az „Asylum“ gondozójához Molnár Jánoshoz (VII., István-ut 27.) kérjük beküldeni. A legkisebb adományt is ugy közlönyünkben, valamint az évi jelentésünkben is nyilvánosan nyugtázni fogunk.

E célra eddig Guttman testvérek részéről 5 métermázsa köszönet Lencz Gy. urtól 2 frtot kaptunk.

A felnőtt siketnémák, vakok és hülyék okszerű támogatása is egyik célja egyesületünknek. A külföldön már több helyt vannak oly egyesületek és intézmények, melyek a munkaközvetítést tűzik ki feladatukul s ezt a czélt óhajtja

egyesületünk is megvalósítani s erre hazánkban annál inkább van égetően szükség, mert sajnosan tapasztaljuk, hogy iparos siketnémáink és vak embertársaink minden szorgalmuk és iparkodásuk mellett is alig kapnak foglalkozást, mely maguk és családjuk fenntartásához a szükséges jövedelmet biztosítaná számukra s kénytelenek nélkülözni. Az ez irányban teendő intézkedések megkezdése előtt egyesületünk elnöksége a külföldi intézmények tanulmányozását tartotta czélszerűnek s mert anyagi viszonyaink nem bírnák meg a kiküldendő titkár utazásai s egyéb költségeinek fedezését, kérelmet nyújtott be a Nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister urhoz, hogy államsegélylyel tegye lehetővé a titkárnak Németországban és Ausztriában teendő tanulmány utját. Az az élénk érdeklődés és áldozatkész segélynyújtás, melyben az utóbbi időkben többször részesült egyesületünk a közoktatásügyi Ministerium részéről, indokoltá teszi abbeli reményünket, hogy egyesületünk ezen legújabb kérelme is kedvező elintézésben fog részesülni,

Siketnémák új intézete.

Temesvár, nov. 10.

Ismét nagy és fontos lépés történt a humanismus érdekében! A szerencsétlen siketnémák részére emelt menhelyek száma ismét egygyel szaporodott!

Temesvár sz. kir. város, mely a cultur ügyekben mindenkor áldozatkésznek mutatta magát, áldozatkészségének fényes koszoruját ismét egy ragyogó levéllel szaporította az által, hogy a siketnémák számára új palotát emelt, melynek rövid genezise a következő:

E czikk írója már az 1864. évben, mint temesvári községi iskolai igazgató és volt siketnéma tanító a siketnémák bécsi cs. kir. intézetében, kezdett a délvidéken siketnéma gyermekeket magánoktatás utján tanítani, mely működés az illetékes köröknek figyelmét magára vonta. E magán oktatásból az 1883. évben magániskola fejlődött ki, a mely a minden szép- és magaszosért törekvő Dr. Telbisz Károly, kir. tanácsos és temesvári polgármester hathatós közbenjárásával az 1886—87. tanévtől kezdve városi iskolává — az 1893—94. tanévtől kezdve pedig önálló intézetté emeltetett. Ezen intézet eddig a városi községi iskola épületben volt elhelyezve, hogy azonban az czéljainak megfelelőbb épületbe tétessék át, e végből a nemes-érmü polgármester a siketnémák jólléteért csekélységgemmel együtt új siketnéma-intézeti épület felállítására törekedett.

Mind a mellett, hogy a városi képviselő-testület a legnagyobb készséggel támogatta ezen törekvést, sőt késznek nyilatkozott nagyobb anyagi áldozatok hozatalára is, igen sokáig nem akart az íge testté válni, mivel ezen városi jellegű intézet, a mely különben tényleg országosnak is nevezhető, az egész ország minden vidékéről vévén fel növendékeket—, fenntartás tekintetében a városi pénztárt terhelté. A város tehát egymaga nem volt képes intézeti-épületet emelni, miért is a magas kormányhoz fordult segélyért. Az akkori nemesszívű és a siketnémák ügyét is nagyon pártoló volt közoktatásügyi minster úr, gróf Csáky Albin Ó nagyméltósága, nem különben a volt ministeri tanácsos, Szalay Imre Ó méltósága úr kegyes pártolása mellett akkoriban a terv majdnem teljesült volt, de a legszebb munka közben mindkét kiváló hazafi és emberbarát állásától megvállván, az ügy megakadt, mignem a legújabb időben dr. Wlassics Gyula minster úr ő excellentiája, valamint Szmrecsányi Miklós osztálytanácsos úr ő nagysága és Roboz József az emberbaráti intézetek országos felügyelője kölcsönös érdeklődésének és támogatásának köszönhetjük, hogy az új épület anyagi kérdése a város javára kedvező elintéztést nyert. Az építés ez év tavaszán kezdetét vette s jelenleg már annyira előrehaladott, hogy még csak a belső munkálatok vannak hátra. Az előzetes megállapodásoknak megfelelően tehát a siketnémák *új otthona* a jövő tavasszal fog ünnepélyesen felavattatni és céljának átadatni.

Ezen új intézeti épület igen szép, másfél hold nagyságu területen áll diszkerttel körülvéve; a növendékek számára tágas, nyári tornahely és a tanulás céljaira megfelelő konyha-, gyümölcs- és botanikai kert lesz. Az egyemeletes és 50 méternyi hosszú épület a következő helyiségekkel bir: 4 tan-, 1 rajz-, 1 kézimunka- és 1 téli tornaterem; 1 tanári szoba; 1 tanszermuzeum; igazgatói és szolgáló lakás.

Az egész nagy telek részben vasrácsossal, részben más megfelelő kerítéssel lesz körülvéve úgy, hogy az intézeti épület diszét fogja képezni a városrésznek.

A külsőleg diszes épület belsőleg is minden tekintetben a legcélszerűbben lesz berendezve. A tantermek butorait félkörbe állitható padok és asztalok képezendik úgy, hogy minden növendéknek saját nagyságához képest, tekintettel a hygieniai, paedagogiai és didaktikai követelményekre, külön-külön helye lesz; a szükséges tanszerek megfelelő állványokon és szekrényekben lesznek elhelyezve oly célból, hogy a tanszerek minden oktatási óra alatt az előadó tanerő kezénél lehessenek. Az oktatáshoz közvetlenül nem szükséges taneszközök és más érdekes tárgyak, valamint a különféle gyűjtemények (mag-, fa-, vászon-, bőr-, posztó-, növény-, ásvány-, stb. gyűjtemények) a tanszermuzeumban lesznek elhelyezve s ugyancsak ott nyernek

elhelyezést a pénz gyűjtemények, régiségek, mintamunkák és az iparos tanoncz iskolára vonatkozó anyagok, szerszámok és készítmények is. Ezen gyűjtemények technologiai sorrendben vannak összeállítva úgy, hogy a növendékek a nyers anyagtól kezdve a kész tárgyig mindent, még az oda tartozó szerszámokat, illetőleg eszközöket is megtalálják.

Az intézeti felügyelő-bizottság nem kiméli az anyagi áldozatot, úgy szintén a tantestület is szorgalmasan eszközli a gyűjtemények rendezését, kiegészítését és szaporítását, hogy a beköltözködés alkalmával e tekintetben se maradjon fenn kívánni való.

E résznek befejezéséül még felemlitem itt azon körülményt, hogy az intézet összes helyiségeibe a villanyvilágítás lesz bevezetve és hogy a villanyvonal az intézet bejárata előtt fog közlekedni, mely körülmény a bejáró növendékekre nézve kiváló fontoságu, miután azok mint eddig, úgy ezentúl is ingyen használhatják az intézetbe járásnál a közúti vasutat.

Csak egy hiányt kell konstatálnom ezen nagy áldozatokkal és példátlan lelkesedéssel létrehozott intézetnél s ezen hiány igen nagyon érezhető: *Internatus nincs!*

Azon kérdés fölött, vajjon internatussal legyen-e összekötve a siketnémák intézete, avagy sem? nagyon eltérők a nézetek. Nem akarom itt e tekintetben a már számtalanszor szó- és írásbelileg kifejtett indokaimat újra felemlíteni, de a tényállás maga épp ezen intézetnél ismételten feltűnően mutatja, hogy mily pótolhatlan hiányt képez a részbeni — I. osztálytól bezárólag VI. osztályig terjedő — internatus.

Különben erről a szerkesztőség engedelmével később körülményesen fogok nyilatkozni; most csupán annyit kívánok felemlíteni, hogy az újabb időben külföldön nyitott új intézetek valamennyien internatussal vannak összekapcsolva.

A siketnémák temesvári intézetének ezen palotaszerű új épülete — bárha milleniumi emlék — mégis csak a jövő évben fog nagyobb szabásu ünnepélyességgel felavattatni a szerencsétlen siketnémák javára, édes hazánk és Temesvár sz. kir. város dicsőségére.

Schäffer Károly

igazgató.

Az anyanyelv sajátságai a siketnémáknál.

Paradoxonnak látszik a cím. Ha figyelembe vesszük ezt az axiómát: „Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu“, nemcsak paradoxon, hanem tényleg önmagát megczáfoló, semmis állítás; de csakhamár megmentésünkre siet a természet ama

bölcs törvénye és berendezése, mely szerint egy érzékünk hiányát pótolja a többiek kettőzött munkássága. Ezen föltételből kiindulva fogalmat szerezhet magának a vak a tűzvész borzasztó veszedelméről, ezen az alapon megtaníthatjuk siketnémánkat a beszédre, mely ugyan az érzékileg fogyatékos egyénnél természetellenes — sokkal inkább megfelel az ő természetének a jelbeszéd — azonban még sem vehetjük el, sőt felkarolva, igyekszünk ezt a legmegfelelőbb érintkezési közeget olyképp kiművelni, hogy ne érezze szükségét az általunk megfosztott jelbeszédnek.

Mielőtt vizsgálódásainkra áttérnék, szükségesnek tartom, mint okozati összefüggést — a beszéd különféle helyzetét, illetve alakulását kimutatnom.

A beszédnek nem lehet egyéb célja, minthogy gondolatunkat kifejezze. A beszéd magában meg nem élhet, talajra van szüksége, melyen nőhet s ez a talaj az ember szelleme. Az ember szelleme határozza meg a beszéd készséget. Így pl. akik oly betegségben szenvednek, hol az agy működése zavartatik meg, azoknál igen sokszor a beszéd képesség szenved s esetleg beáll azaz eshetőség is, hogy a periferikus részek épsége daczára, az illető legfeljebb egyes szótagokban vagy indulatszókban tud csak kifejezést adni gondolatainak, érzelmeinek.

Ha ezen rendellenes állapotoktól eltekintünk s vizsgálódásainkat oda tereljük, a hol a természetes helyzet sülte változásokat találunk, igen érdekes felfödözéseknek jutunk birtokába.

Vad népek, kik beszéd-készségük művelésével nem igen törődnek, meglehetősen darabosak, sok fogalomra használnak egyes szavakat s ennek tulajdonítható a velük való érintkezés nehézsége. Semmin sem csodálkoztak a jezsuita hittérítők annyira, mint az amerikai bennszülöttek nyelveinek roppant sokaságán. De ez korántsem bizonyít valami nagy foku műveltségre, inkább azt mutatja, hogy a különböző amerikai népfajok soha sem rendelték magukat alá valamely hatalmas állami központnak.

Gordon kapitány csak Manipura szomszédságában nem kevesebb, mint tizenkét nyelvjárást szedett össze. „Ezek közül némelyiket“ azt mondja „csak harmincz, negyven beszéli“ és annyira különböznek a többiektől, hogy a legközelebbi szomszédságban meg nem értik. Brown, a jeles amerikai térítő, ki egész életét arra szentelte, hogy abban a világ-részben hirdesse az evangéliumot, beszéli, hogy néhány törzset, mely elhagyta szülőfaluját és más helyen telepedett meg, ott maradt rokonai két három ember öltő multa meg nem érthették.

Ime! mily könnyen változik át az eredeti nyelv s képes nemzeteket kiforgatni, drágán tartogatott kincsükből. Horatius megvallja, hogy nem érti meg a régi saliusok költeményeit.

Különösnek tünik fel az alábbi kijelentés, hogy t. i.: „az embernél ugyanaz a beszéd, mi a madárnál a dal; egyik is,

másik is szülőitől tanulja még a kiejtést is s ezt örökli még a siketnéma is.“

Ez állításnak igazságát nem kutatom, hisz Müller felolvasásaiban is ezeket mondja: „a gyermeki beszéd Babeléből tarka szavak — és kifejezésekkel ékeskedő nyelvjárás támad“.

Tickner a madridi siketnémák intézetében azt a tapasztalást tette, hogy a beszédre oktatót siketnémák mind saját vidékük kiejtését használták, habár a tanítók egytől-egyig kasztíliaiak voltak.

Hiszem, hogy e feltevést nemcsak száraz tényként hozta fel, hanem bizonyító, logikai okokkal meg is védte. Minthogy nem lehettem azon szerencsés helyzetben, hogy állítása melletti érvelését olvashattam volna, igyekszem e mellett állást foglalni és nézeteimet kifejteni.

Az átöröklés legfinomabb árnyalatait találjuk az arczizomokban. A hang, beszéd és a nyelvmozgása, valamint a járás, tartás, kar és kézmozgás is a legkisebb izomalakok átöröklésének példáit nyújtják.

Nemrég egyik növendékem szüleivel beszéltem, többek közt szóba került az írás. A szülő nem kis ámulattal mondá, hogy valamennyi gyermekénél, sőt kiterjedt rokonainál is az írások egyformák, jól lehet nem volt alkalmuk egymást utánózni. Ez is az átöröklés egy meglepő bizonyítéka.

Az ember örökli a beszédszervek alkatát. A szájpadrás, nyelv és ajkak alkotása szerint bizonyos hangok kiejtése is különféle a családokban és nemzeteknél. A szászok a *t* és *d*, vagy a *p* és *b* betűknek megfelelő hangjai közt nem tesznek különbséget s beszéd közben gyakran éppen fölcserélve hangoztatják azokat. A francziák igen könnyen ejtik ki orrhangjaikat, de nehezen a *h-t*; a chinaiak nélkülözik az *r*, az esthek az *f* betűt. A német igen nehezen mondja ki a magyar *gy* hangot. Mindezek a beszédszerveiknek szülőiktől örökölt alkatára vezet-hetők vissza: E szerint éppen nem csodálkozhatunk azon, hogy egyesek, buzgalmuk daczára is, nekik kevésbbé tetsző dialectus szerint beszélnek.

S ha ezek után vizsgáljuk Tickner kijelentését, valószínű-nek látszik az, hogy a gyermek örökli szülői kiejtését s így a siketnémának is van anyanyelve. A siketnéma és szülőinek azonos kiejtése igazolja Tickner állításának helyességét és így állíthatjuk, hogy a siketnéma az ő nagy hiánya mellett is ugyan-azon természeti törvényeknek van alárendelve, mint épérvékü embertársa.

Herodek Károly.

Hazai intézeteink és iskoláink.

A siketnémák oktatására képesítő tanfolyamot, mely eddig az I. ker. állami polgári és elemi isk. tanítóképző intézettel kapcsolatosan állott fenn s a mely alatt tulajdonképpen az I. ker. Pálya-utcza 3. sz. alatti bérházban elhelyezett, künn-és bennlakással szervezett intézet volt értendő, a Nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi Ministerium újja szervezte oly módon, hogy ezentul tisztán bejáró növendékek tanítása képezi czélját és feladatát. Miután ilyen szervezetü iskolának a budai részen nem lett volna jövője, az iskola fo'yó évi november hó 1-ével a pesti oldalra költözött át s itt a VIII. ker. Rökk-Szilárd-utcza 10. sz. alatti házban helyzetetett el ideiglenesen. Jelenleg két osztálya van az iskolának u. m. IV. és VI. A növendékek összes száma 15, a kiknek tanításával a vezető-tanár és gyakornokon kívül 1 hitoktató és 1 kézimunka-tanító foglalkozik.

Uj iskolák vakok számára. A „Blindenfreund“ arról értesít bennünket, hogy hazánkban a vakok oktatásának ügye legközelebb örvendetes előhaladást fog tenni. Ugyanis tekintettel arra, hogy nálunk magyar olvasókönyvek vakok számára még nincsenek, azoknak előállítására Heintze-féle gépet (Punctirmaschin) fognak megszerezni. Nevezett lap szerint 6 nagyobb vidéki városban legközelebb uj iskolákat létesítenek vakok számára.

S. A.

Külföldi hírek.

A Röntgen-sugarak és a vakok. A napi lapok olyan szenzációs hirt hoztak párisi tudósítójuk utján, mely ha valóvá válik, az egész emberiségre örvendetes hatással lesz. Ugyanis Edison, a híres föltaláló, a „New-York Herald“ tudósítója előtt kijelentette, hogy a Röntgen-sugarak segélyével a vakok visszanyerik látóképességüket, bármilyen előrehaladott stádiumban legyen is a látóképesség hiánya, csak a látóidegek meglegyenek. Edison két világtalannal jó eredménnyel tett kísérleteket.

A vakok Svajczban. Az 1870. évi adatok szerint Svajcz 2,669.147 lakója közt 2032 vak volt, vagyis minden 10 ezer lakosra átlag 7.61 vak jutott. A zürichi kantonban eddig 4-szer számlálták meg a vakokat. 1808-ban volt 261 vak, 1825-ben volt 156, 1866-ban 207 és 1870-ben 199. A vakok és egyáltalában a többi fogyatkozásban szenvedők legközelebbi összeszám-lálása 1900-ban lesz meg.

Vakok gymnasiuma. A „Blindenfreund“ arról értesít bennünket, hogy Lipszében legközelebb gymnasiumot létesítenek vakok számára. Az intézmény létesítésének tervezője Dr. Friedländer, a luckenwaldi polgármester fia, maga is vak, ki a gymnasiumot — úgy látszik, magánúton — kitünően végezte, azután Halleban és Berlinben az egyetemet hallgatta, hol szintén eredményesen vizsgázott.

A talajviszonyok és a siketség. Ferreri az 1881. évi olasz népszámlálás adatai alapján érdekes kimutatást készített Olaszország siketnémáiról. A siketnémák számát síkságok, hegyvidékek s tenger mellékek szerint csoportosítva tünteti fel. A „Blätter für Taubstummenbildung“ alapján mi is közöljük e kimutatást, mely szerint Olaszországnak a nevezett évben 15300 siketnémája volt. Ezek közül 54 külföldön született s így a vizsgálódásoknál figyelmen kívül hagyandók. Az így megmaradt 15.246 siketnéma a következőképen oszlik meg a különböző talaju területek közt:

Az alpesek területén volt	2559	siketnéma;	100.000	lakosra	jut	131
A Pó völgyében	4733	„	„	„	„	53
Az Alpenninek területén,	2254	„	„	„	„	46
A Földközi tenger melléken	2070	„	„	„	„	44
Az Adriai	1374	„	„	„	„	43
A Joniai	579	„	„	„	„	50
Szicziában	1307	„	„	„	„	45
Szardiniában	370	„	„	„	„	54

Összesen 15246.

Tehát ezen kimutatás is megerősíti azon rég megállapított tény, hogy a magas hegyvidéken sokkal elterjedtebb a siketség, mint a lapályos területeken.

V e g y e s e k.

Új taneszköz. Klis Lajos a temesvári siketnéma iskola tanítója „Kis számológépet“ szerkesztett a népiskolák I. és II. oszt. tanulói számára. Erre vonatkozólag a „Néptanítók Lapja“ 47. számában így ír: „Ezt a kitünő taneszközt népiskolai használatra a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minister 1896. évi 13.705. sz. rendeletével engedélyezte. S mert a népiskolai számtanítás alsó fokán az I. és II. osztályban a a számológépnek elvitázhatlan szerepe van úgy a számfogalmak megszereztetésénél, mint a számviszonyok megítéltetése és a számműveletek ismertetésénél: a Klis-féle „Kis számológép

nélkülözhetlen taneszköze lesz a népiskolának épp úgy, mint a hogy az volt és az ma is az ugynevezett nagy orosz számológép. Ez a kis számológép könyv alakjánál fogva táskába helyezhető; az iskolában padra fektethető és könyv módjára felnyitható; a tanítóra figyelés elöl nem zárja el a kilátást; erős belső szerkezet és tartós kemény táblák védelmezik a rongálás ellen; csinos apró golyócskái a tábla belső világos alapja fölött vannak, szembeötlők és a szemet nem fárasztják“.

Klis kartársunk számológépe, azt hiszszük, a siketnémák számára is igen használható lesz.

A Dresdában megjelenő „Zeitschrift für die Behandlung Schwachsinniger und Epileptischer“ című szaklap egyik utolsó előtti számában Szenes Adolf tollából hosszabb cikket közöl a hülyék helyzetéről Magyarországon: „Fürsorge für die Idioten in Ungarn“ címen. A történeti visszapillantás után közli az 1890-iki népszámlálás ide vonatkozó legfontosabb eredményeit.

A legközelebbi jövő sürgős teendőit sorolja elő, mely szerint a hülyék és gyenge elméjűeknek pontos megszámlálását; tankötelezettségnek ezekre való kibővítését, kerületenként párhuzamos osztályok felállítását gyenge elméjűek számára és állami minta intézet felállítását összekötve tanítóképzéssel tartja szükségesnek. A milleniumi congressus tételeiről is megemlékezik, végül köszönettel adóz a Frim-féle intézet államosításáért Wlassich Gyula közoktatásügyi miniszternek.

Kinevezés. A Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister *Bihari Károlyt*, a váci intézetnél alkalmazott ösztöndíjas tanfolyam hallgatót ezen intézethez gyakornokká nevezte ki.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. A kéziratokat mindenkor a hó 15-éig kérjük beküldeni, mert a később érkezetteket már azon hóban nem közölhetjük. — **Szenes A. Resicza.** Mindkét munkáját kiadtuk ismertetés végett ahhoz értő munkatársunknak. Reméljük, hogy a jövő számunkban már közölhetjük. — **Hovatsik János, N. Enyed.** Magyar nyelven eddig kevés olyan munka jelent meg, a melyből alapos tájékozást nyerhetne arra nézve, hogy az intézetbe lépés előtt mikép bánják zsenge koru gyermekével. Taritzky Ferencz „A siketnémák nyelvoktatásának módszertana“ és Scherer István „A siketnéma-oktatás kézikönyve“ című munkákon kívül laikus szülők számára a váci intézet ez évi értesítőjében van utasítás adva, a mely tájékozást nyújthat a fenti irányban. Német nyelven ajánlhatjuk Walther Ede „Anleitung für Volksschullehrer zur Behandlung taubstummer Kinder“ stb. című füzetét.

Hirdetések.

Lapunk kiadóhivatalában
rendelhető meg:

— * „A siketnéma-oktatás és
nevelés kézikönyve.” * —

Irta: *Scherer István.*

— Ára 3 korona. —

Nélkülözhetlen tanácsadó szülők és tanügy
barátok részére, valamint mindazoknak, a
kik a siketnémák tanításával foglalkozni
akarnak.

A mű jövedelmének fele része a „Testi és szellemi
fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos
egyesület” asylumának fenntartására fordítatik.

Ugyanott rendelhető meg:

**A siketnémák
tárgyi és alakí nyelvoktatása**

Scherer István

Budapest.

Irták:

Berinzs János

Vác.

az I. iskolaév számára	10 kr.
A II. iskolaév számára	20 kr.
A III. „ „	30 kr.
A IV. „ „	40 kr.